

Inovativnosť, modernizácia a progresívnosť výučby odborného jazyka z pohľadu učiteľa odborného jazyka

Anna Horňáková

Abstrakt: V príspevku prostredníctvom prieskumu zisťujeme do akej miery sa prejavuje inovácia, modernizácia a progresívnosť vo výučbe odborného jazyka. Výsledky prieskumu potvrdili potrebu využívania inovácií a modernizácie výučby nielen z dôvodu zvýšenia motivácie k učeniu odborného jazyka, ale aj lepšieho uplatnenia absolventov v odbornej praxi.

Kľúčové slová: inovácia, odborný jazyk, učiteľ, študent, odborná prax

Key words: innovation, professional language, teacher, student, professional practice

Úvod

Pre súčasnú vyspelú spoločnosť je typický neustály nárast poznatkov, ktoré škola už nemôže sprostredkovať tak, ako bolo zvykom v tradičnom vzdelávaní, ale je potrebné uplatňovať aj nové, inovatívne vyučovacie metódy založené na interaktívite a modernizácii výučby (Horňáková 2010). V dnešnej dobe sa poskytuje čoraz širší priestor k inovácii, modernizácii a progresívnosti vzdelávacieho procesu vrátane vzdelávania v odbornom jazyku. Podľa Průchu a Walterovej (2009) „Inovácie vo vzdelávaní predstavujú nové, netradičné pedagogické koncepcie a praktické opatrenia, ktoré sú zamerané najmä na obsah a organizáciu škôl, vzdelávanie, hodnotenie žiakov, klímu školy priaznivú smerom k žiakom, vrátane uplatňovania nových technológií vo vzdelávaní.“

Orientácia a obsah výučby odborného jazyka vyplýva z potrieb trhu, ekonomiky, sociálneho rozvoja krajiny, kultúry, tradícií a vracia sa k jazyku v podobe nových efektívnych a moderných postupov, metód a foriem výučby. V súčasnej dobe jednou z požiadaviek pri prijímaní do zamestnania, hlavne v zahraničných firmách pôsobiacich na Slovensku, je ovládanie odborného cudzieho jazyka. Z uvedeného vyplýva, že komunikácia v odbornom jazyku si vyžaduje nielen odborné, ale aj jazykové vedomosti a zručnosti, jedno bez druhého nemôže existovať.

1 Pedagogické inovácie a metódy vo výučbe odborného jazyka

Učenie sa odborného jazyka je zložitým a komplexným procesom, a preto na jeho zvládnutie používame rôzne prístupy a metódy. Zlepšovanie spolupráce študenta a učiteľa v prostredí, v ktorom je študent vedený k samostatnosti, je indikátorom relatívne vysokej motivácie učiť sa odborný jazyk. Pri výbere vyučovacích motivačných metód neexistuje najefektívnejšia, univerzálna vyučovacia metóda. Práca

so študentmi na každej vyučovacej hodine mala by byť pestrá, nemala by upadnúť do stereotypu. Študent sám by mal mať pocit, že sa podieľa na organizovaní vyučovania. Má mať jasne definované úlohy a dostať šancu pracovať individuálne a mal by prevziať zodpovednosť za riešenia ako člen tímu. To si vyžaduje skúseného a zanieteného pedagóga schopného reagovať na profesionálne podnety a vývojové trendy. Ideálne je využiť také formy a metódy, ktoré by čo najvýstižnejšie a zároveň prítlačivým spôsobom umožnili študentom zvládnuť danú problematiku. Preto by nemala chýbať pri vyučovaní odborného jazyka projektová práca, problémové vyučovanie, prípadové štúdie, skupinová práca a iné.

Odborne zameraná jazyková príprava študentov vysokých škôl nespočíva iba vo výučbe odbornej lexiky. Odborná lexika by mala byť v tomto prípade len prostriedkom, nie cieľom. V limitovanom rozsahu troj-štvorsemestrálnej výučby sa môže študent oboznámiť len so základnými odbornými pojmami a poznatkami.

Primárnou metódou sa stala priama komunikatívna metóda a jej varianty aktivizujúce metódy vyučovania odborného jazyka (Bálintová 2003). Pri osvojení cudzieho jazyka dôležitú úlohu zohráva precvičovanie, automatizácia a upevňovanie daného javu, gramatika, lexika ako súčasť komunikatívnej kompetencie (Repka 2001, 14).

Študent by mal v simulovanom prostredí trénovať také komunikačné modely a situácie, ktoré by ho ako absolventa zvýhodňovali na globálnom trhu práce. Tým sa odborná jazyková príprava stáva významným faktorom aj v konkurenčnom prostredí univerzít. Dobre vybudované pracovisko s erudovanými, metodicky kompetentnými pedagógmi, s dobrým technickým zázemím, ktoré už zďaleka nepredstavuje len počítač, bude zásadne prispievať k mobilite a uplatniteľnosti absolventa v konkurenčnom prostredí.

1.1 Moderná didaktická technika v súčasnom vzdelávaní

Využitie počítačových technológií a mnohé ďalšie prostriedky súvisiace práve s nimi (napr. interaktívne tabule, dataprojektor a pod.) prispievajú k rozvoju a modernizácii procesu vzdelávania. Taktiež rozvoj internetu priniesol nové možnosti v oblasti vzdelávania, a to najmä formu vzdelávania tzv. e-learning. Snaha o plnohodnotné využitie interaktívnych tabúl vo výučbe si vyžiadala prípravu tzv. interaktívnych učebníc, ktoré sú väčšinou spracované v elektronickej podobe a možno ich charakterizovať ako ucelený súbor výukových dát a materiálov, slúžiacich k vyučovaniu pomocou interaktívnej tabule. Skladajú sa prevažne z dvoch častí, výkladovej a dynamickej. Základ výkladovej časti tvorí statická časť, totožná s obsahom tlačenej učebnice. Táto časť umožňuje efektívnu prácu s obrazovým materiálom, napr. fotografiami, ilustráciami a ďalšími komponentmi. Dynamickú časť tvorí systém multimédií zakomponovaných do preberaného učiva, a to dopĺňajúce videosekvencie, 2D a 3D animácie, zvukové nahrávky, obrázky a odka-

zy na webové stránky a odborné texty doplňujúce tlačenu učebnicu, príkladom sú výučbové materiály, ktoré využívame pri výučbe odborného jazyka na Fakulte zdravotníckych odborov Prešovskej univerzity v Prešove (Hornáková 2015).

Počítačové technológie a internet sú významným pomocníkom pri príprave učiteľov na výučbu. učitelia majú možnosť vytvárať rôzne výučbové materiály a to nielen v textovej podobe, ale majú možnosť využívať aj zvuk, obraz, fotografie, video a pod. Vďaka počítačovým programom dokáže vytvoriť učiteľ rôzne prezentácie, testy, doplňovačky a iné aktivity, ktoré majú profesionálny vzhľad a hlavne si ich dokáže prispôbiť na „mieru“ danému študijnému odboru, ktorý vyučuje.

Veľký prínos počítačových technológií je aj v oblasti archivácie a aktualizácií údajov – počítače dokážu ukladať a uchovávať obrovské množstvo materiálov v elektronickej podobe, s ktorými možno ľahko manipulovať. Uložené dáta sa dajú kedykoľvek upraviť, aktualizovať, prípadne zverejniť na internete, kde sú prístupné všetkým v neobmedzenej miere. Učitelia tak nemusia namáhavo nanovo vypracovávať nové materiály, ale jednoducho upravujú a prispôbia staré, ktoré môžu zdieľať aj so svojimi kolegami dokonca z iných pracovísk.

V procese jazykovej výučby študenti majú možnosť pomocou počítača riešiť samostatné úlohy, hľadať riešenia v zadaniach simulujúcich realitu, doplňovať chýbajúce údaje, riešiť rôzne problémové úlohy, učiť sa v spolupráci s jednotlivcom alebo v kolektíve. Zároveň s tvorbou projektov, riešením úloh a ich následným prezentovaním sa rozvíja kreativita a prezentačné zručnosti, fantázia a samovzdelávanie u študentov.

Počítačové technológie a internet vo veľkej miere pomáhajú pri vzdelávaní hendikepovaných, alebo pri študentoch so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Poskytujú hendikepovaným textové dokumenty, prípadne zvukovo prehrať text, ale aj uľahčujú komunikáciu s tými, ktorí sa nemôžu zúčastniť priamo vzdelávania. Tieto prostriedky interaktívneho vzdelávania v cudzích jazykoch sprostredkujú množstvo zaujímavých informácií spracovaných v podobe pútavých animácií, názorných videí, atraktívnych simulácií, obrázkov a cvičení, pomáhajú selektovať základné učivo v danej téme, rozširujú ho zameraním na aplikácie z bežného života a praxe. Didaktická technika je neoddeliteľnou súčasťou vzdelávacieho procesu, či už ide o prípravu učiteľa na vzdelávací proces alebo jej priama aplikácia do vyučovacích hodín, pomáha pri nadobúdaní vedomostí a zručností študenta a podporuje jeho záujem o predmet.

1.2 Rola učiteľa odborného jazyka v edukácii

V dnešnej dobe sa mení koncepcia vysokej školy a tým aj rola učiteľa. Implementáciou didaktickej techniky a moderných vyučovacích metód do vyučovacieho procesu učiteľ odborného jazyka nestráca svoje postavenie, iba sa mení. Jeho rola

je v tvorbe, výbere i hodnotení učebných aktivít, úloh a procesov. Učiteľ by mal byť vysokokvalifikovaným sprievodcom, kontrolórom a organizátorom na ceste k jazykovej dokonalosti študenta (Chodra, Ries 2000). Nové, moderné technológie odbremení učiteľov od stereotypu, mechanickej práce a vytvorí sa priestor pre kreatívnu, motivujúcu činnosť.

Výsledkom učiteľovho pôsobenia by mali byť samostatní, aktívni a tvoriví absolventi, ktorí disponujú bohatými odbornými a jazykovými znalosťami. Rozvoj osobnosti a tvorivosti študenta, rozvoj schopnosti kooperácie a komunikácie sa môže realizovať prostredníctvom nového, inovatívneho prístupu učiteľa k vyučovaciemu procesu, v ktorom má prioritné miesto komunikácia.

Nevyhnutnosť modernizácie a aktualizácie výučby odborného jazyka vzhľadom na nové potreby spoločnosti a aj jednotlivca by mala byť zahrnutá v každej vyučovacej hodine. Táto požiadavka sa tiež spája s najnovšou didaktickou technikou. Okrem odbornej spôsobilosti mal by formovať aj osobnostnú a sociálnu kompetenciu ako súčasť interkultúrnej kompetencie.

Pri príprave absolventov vysokých škôl okrem sústreďovania sa na výkon povolania je potrebné zamerať sa na poznávanie cudzích krajín (histórie, kultúry, geografie, atď.), ale aj na poznávanie príslušníkov iných kultúr (ich života, tradícií, zvykov, spôsobu života, komunikácie, atď.). Je potrebné, aby v súčasnej multikultúrnej spoločnosti učiteľ zdôraznil úlohu jazyka ako nástroja dorozumievania sa národov, kultúr, prezentácie jazykového a kultúrneho dedičstva, mal by sa snažiť podporovať študentskú mobilitu a využívať ju na získavanie informácií a výmeny názorov, odborných zručností aj na poznávanie inej kultúry a rozvíjanie vzťahov s partnerskými zahraničnými inštitúciami. Výučba odborného jazyka by nemala byť povinnosťou, nutnosťou, ale naopak radosťou, vytvorením si pozitívneho vzťahu, ktorý prináša osobný aj ekonomický prospech.

1.3 Ciele a požiadavky odborného jazykového vzdelávania

Výučba odborného jazyka na vysokých školách sa spája s hľadaním nových spôsobov ako ho učiť čo najefektívnejšie, aby sa dosiahol požadovaný cieľ.

1.4 Ciele komunikácie v odbornom jazyku:

- efektívne a profesionálne komunikovať v odbornej praxi,
- získavať spätnú väzbu,
- aktívne počúvať, rozvíjať rôzne formy rozhovorov,
- aktívne a cielene klásť otázky,
- vyjadrovať sa jednoducho a zrozumiteľne bez použitia komplikovaných odborných výrazov a slovných spojení,

- identifikovať bariéry komunikácie a ovládať prostriedky ako ich eliminovať,
- používať efektívne neverbálnu komunikáciu,
- naučiť študentov porozumieť princípom a procesom odbornej komunikácie a vedieť ich následne využiť v profesionálnej praxi,
- dokázať prevziať za seba zodpovednosť za porozumenie v komunikácii,
- rozvíjať schopnosť vnímať pocity a potreby svojich komunikačných partnerov,
- vplývať vhodnou motiváciou na študentov, aby zažili radostný pocit z obojstrannej výmeny informácií a skúseností, ktorý by viedol k naplneniu zamýšľaných cieľov,
- uvedomiť si, že pri výučbe odbornej cudzojazyčnej komunikácie nejde iba o nadobúdanie znalostí odbornej slovnej zásoby, určitých morfológických a syntaktických výrazových prostriedkov a foriem charakteristických pre odborný jazyk, ale aj o osvojenie si stratégie myslenia a štruktúr vyjadrovania sa.

2 Materiál a metodika

Vychádzajúc z problematiky inovácie a modernizácie výučby odborného jazyka sme realizovali prieskum na Fakulte zdravotníckych odborov PU v Prešove formou krátkého dotazníka (7 zatvorených položiek). Návratnosť bola 100 %. Prieskumnú vzorku tvorilo 100 študentov 2. ročníka dennej formy bakalárskeho štúdia odboru ošetrovateľstvo a urgentná zdravotná starostlivosť. Cieľom nášho prieskumu bolo zistiť, do akej miery sa prejavuje inovácia, modernizácia a progresívnosť vo výučbe odborného jazyka. Výsledky prieskumu prezentujeme v tabuľkovom znázornení.

3 Výsledky

Tab. 1: Hodnotenie výučby odborného jazyka

Hodnotenie výučby odborného jazyka ako inovatívna, moderná a progresívna metóda	Počet respondentov (n = 100)	Percentuálne vyjadrenie (100 %)
áno	93	97 %
nie	7	3 %

Zo 100 % opýtaných respondentov 97 % (tab. 1) hodnotilo výučbu odborného jazyka ako inovatívnu, modernú a progresívnu, len malé percento (3 %) respondentov odpovedalo záporne. Väčšina respondentov si uvedomuje dôležitosť výučby odborného jazyka nielen pre potreby praxe ale tiež pre svoj ďalší profesionálny a osobnostný vývoj.

Väčšina respondentov (76 %) bola spokojná s výučbou odborného jazyka (tab. 2), čo je potešujúcim faktorom pre zabezpečenie výučby, ktorá spĺňa požiadavky nie-

Tab. 2: Spokojnosť respondentov s výučbou odborného jazyka

Spokojnosť s výučbou odborného jazyka	Počet respondentov (n = 100)	Percentuálne vyjadrenie (100 %)
úplná spokojnosť	79	76 %
čiastočná spokojnosť	15	14 %
nevyjadrenie sa k výučbe	4	8 %
nespokojnosť	2	2 %

len kvalitnej jazykovej úrovne ale aj úrovne odborných vedomostí v oblasti ošetrovateľstva a urgentnej zdravotnej starostlivosti.

Tab. 3: Hodnotenie učiteľa odborného jazyka

Hodnotenie učiteľa odborného jazyka	Počet respondentov (n = 100)	Percentuálne vyjadrenie (100 %)
úplná spokojnosť s učiteľom	75	70 %
čiastočná spokojnosť	12	17 %
nespokojnosť	10	10 %
nevyjadrenie sa	3	3 %

Až 70 % respondentov vyjadrilo spokojnosť s učiteľom odborného jazyka. Ako v predchádzajúcej položke dotazníka spokojnosť s výučbou odborného jazyka korešponduje s pedagogickými schopnosťami a odbornými zručnosťami učiteľa odborného jazyka, ktorý disponuje nielen kvalitnými jazykovými zručnosťami, ale aj príslušnými odbornými vedomosťami v príslušných študijných odboroch.

Tab. 4: Spokojnosť s aplikáciou didaktických metód

Aplikácia didaktických metód	Počet respondentov (n = 100)	Percentuálne vyjadrenie (100 %)
úplná spokojnosť	91	88 %
čiastočná spokojnosť	8	10 %
nespokojnosť	1	2 %

Čo sa týka spokojnosti s aplikáciou didaktických metód vysoké percento (88 %) respondentov sa vyjadrilo pozitívne (tab. 4). Je to potešujúci faktor pre výučbu odborného jazyka, avšak ešte stále je čo zlepšovať v didaktickej oblasti a učiteľia odborného jazyka by sa mali snažiť neustále hľadať a skúšať nové formy, metódy a postupy ako inovovať a zatriktívniť výučbu z didaktického hľadiska.

Organizácia výučby je rovnako dôležitá ako jej obsah a forma. Učiteľ by sa mal snažiť zaujať študentov nielen obsahovo, ale mal by klásť dôraz aj na organizáciu vyučovacej hodiny, a to striedaním činnosti, zaradením nových úloh, ktoré vzbudia záujem a pomôžu odbúrať stereotyp a pritiahnu pozornosť študentov. Zistili sme, že až 79 % našich respondentov je spokojných s organizáciou výučby. Existuje

Tab. 5: *Spokojnosť s organizáciou výučby odborného jazyka*

Organizácia výučby odborného jazyka	Počet respondentov (<i>n</i> = 100)	Percentuálne vyjadrenie (100 %)
úplná spokojnosť	81	79 %
častočná spokojnosť	12	17 %
nespokojnosť	7	4 %

však aj nízke percento (4 %) študentov, ktorí nie sú spokojní s organizáciou výučby (tab. 5).

Tab. 6: *Spokojnosť s využívaním didaktických pomôcok*

Využívanie didaktických pomôcok	Počet respondentov (<i>n</i> = 100)	Percentuálne vyjadrenie (100 %)
úplná spokojnosť	67	72 %
častočná spokojnosť	30	27 %
nespokojnosť	3	1 %

Z výsledkov prieskumu (tab. 6) môžeme usúdiť, že viac ako polovica študentov (72 %) je spokojných s využívaním didaktických pomôcok pri výučbe odborného jazyka. Učenie odborného jazyka je zložitým a komplexným procesom, a preto na jeho zvládnutie je vhodné používať všetky dostupné inovatívne didaktické pomôcky, ktoré môžu prispieť k skvalitneniu a zefektívneniu výučby. Učiteľ odborného jazyka by sa mal snažiť použiť každú didaktickú pomôcku, ktorú má k dispozícii a ovláda jej použitie.

Tab. 7: *Najobľúbenejšie formy výučby odborného jazyka*

Formy výučby odborného jazyka	Počet respondentov (<i>n</i> = 100)	Percentuálne vyjadrenie (100 %)
multimediálna výučba, (využitie počítača, internetu a interaktívnej tabule)	51	51 %
situačné úlohy (párová, skupinová práca)	25	23 %
audioorálna výučba	13	14 %
prezentovanie odborných tém (pomocou programu power point)	11	12 %

Čo sa týka foriem výučby odborného jazyka (tab. 7) viac ako polovica respondentov (51 %) označila multimediálnu výučbu za najobľúbenejšiu formu výučby odborného jazyka, ostatné formy nasledovali v poradí: situačné úlohy (23 %), audioorálna výučba (14 %) a prezentácia odborných tém (12 %).

4 Výhody ovládania odbornej cudzojazyčnej terminológie

Z vlastných skúseností pri efektívnej výučbe odborného jazyka sme zaznamenali, že študenti používajú odborný jazyk pri učení sa iných odborných predmetov, zvyšuje sa motivácia učiť sa odborné predmety, efektívnosť ovládania odborných predmetov je vyššia, študenti disponujú lepšími vedomosťami, odborný jazyk pomáha k rozvoju medzipredmetových vzťahov, študenti lepšie využívajú rôzne štýly učenia, lingvistickú rozmanitosť, výraznejšie sa rozvíjajú sociálne a komunikačné schopnosti študentov, čo možno sledovať pri riešení špecifických, problémových situácií počas odbornej praxe, študenti ovládajúci odbornú cudzojazyčnú terminológiu sú lepšie jazykovo a odborne pripravení na mobilitné stáže v zahraničí, ktoré môžu absolvovať ešte počas štúdia na vysokej škole, u študentov možno pozorovať plynulosť vyjadrovania sa, širší rozsah slovnej zásoby aj v materinskom jazyku prostredníctvom ovládania odborných termínov, ktoré sú rovnaké alebo podobné aj v iných cudzích jazykoch, u študentov možno vidieť celkové zlepšenie komunikačných kompetencií vo svojom odbore štúdia, študenti ovládajúci odbornú cudzojazyčnú terminológiu sú lepšie pripravení na praktický život a prácu v multikultúrnom svete, majú väčšiu šancu uplatnenia sa na trhu práce po ukončení vysokej školy doma alebo v zahraničí.

Záver

Záverom môžeme konštatovať, že výsledky nášho prieskumu potvrdili potrebu využívania inovácií a modernizácie výučby odborného jazyka nielen z dôvodu zvýšenej motivácie k učeniu sa odborného jazyka ale aj lepšej pripravenosti pre budúce povolanie. Naši respondenti potvrdili spokojnosť s výučbou odborného jazyka rovnako aj s vyučujúcim odborného jazyka, využívaním didaktických pomôcok, aplikáciou didaktických metód, ktoré prispievajú k odstráneniu stereotypu výučby a súčasne vzbudzujú záujem študentov o učenie sa odborného jazyka.

Literatúra

- BÁLINTOVÁ, H. (2003). *Cudzie jazyky áno, ale ako?* Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.
- HORNÁKOVÁ, A. (2009). Zvyšovanie motivácie na učenie sa odborného jazyka. In *Odborný jazyk na vysokých školách V*: zborník prací z medzinárodnej konferencie [CD-ROM], Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009, s. 87.
- HORNÁKOVÁ, A. (2010). English – the language of globalisation. *Sucasni doslidžennja z inozemnoji filologii*, Vypusk 8: zbirnik naukovych prac, Užhorod: TIMPANI, p. 117.
- HORNÁKOVÁ, A. (2015). Moduly-zdravotníctvo-anglický jazyk: ročník 1., Bc. stupeň štúdia: odbory urgentná zdravotná starostlivosť, fyzioterapia, pôrodná asistancia a ošetrovatelstvo. In *Interaktívna tabuľa vo vyučovaní odborného cudzieho jazyka* [elektronický zdroj]: metodická príručka. s. 207–237 Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.
- CHODĚRA, R., & RIES, L. (2000). *Výuka cizích jazyků na prahu nového století II*. Ostrava: Ostravská univerzita.

PRŮCHA, J., & WALTEROVÁ, E. (2009). *Pedagogický slovník*. Praha.: Portál.

РЕРКА, R. (2001). *Грамматика и перспективы ее учения и преподавания*. Bratislava: RETAAS.

Autorka

RNDr. Anna Horňáková, PhD., e-mail: anna.hornakova@unipo.sk, Katedra medicínsko-technických odborov, Fakulta zdravotníckych odborov, Prešovská univerzita v Prešove, Slovenská republika.

Autorka pracuje na Prešovskej univerzite v Prešove od roku 2004 ako odborná asistentka pre výučbu odborného jazyka na Fakulte zdravotníckych odborov, kde vyučuje aj odborné predmety biofyziku, biochémiu a rádiológiu. Jej vedecká a publikačná činnosť je zameraná na problematiku komunikácie v cudzom jazyku v oblasti zdravotníctva, interkultúrnu a multikultúrnu komunikáciu. Je tiež autorkou vedeckej monografie, piatich vysokoškolských učebných textov, podieľala sa na riešení troch vedeckých a jedného medzinárodného projektu, zúčastnila sa niekoľkých zahraničných stáží a učiteľských mobilít.